

UNDP/LOD BILTEN

JAČANJE LOKALNE DEMOKRATIJE/DEMOKRACIJE



IZ SADRŽAJA

- ★ INKLUZIJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA KROZ PROJEKTE U TREBINJU I SREBRENIKU
- ★ GERILA AKCIJA PROTIV VRŠNJAČKOG NASILJA
- ★ BUDI COOL, RECI NE DROGAMA
- ★ EKONOMSKO BUĐENJE ŽENA NA SELU
- ★ DJECA I PLANINARI U AKCIJAMA ZA ČIŠĆU I LJEPŠU OKOLINU



Projekat finansira
Evropska unija



Ministarstvo pravde
Bosne i Hercegovine



ULOGA PROJEKTA JAČANJA LOKALNE DEMOKRATIJE/DEMOKRACIJE

„Jačanje lokalne demokratije/demokracije III – LOD III“ je projekat koji sprovodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), a kojeg finansira Evropska unija iz sredstava Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) u iznosu od 2 miliona eura.

Lokalni nivoi vlasti često nemaju mogućnosti da dovoljno brzo prepoznaju i osmisle odgovarajuće aktivnosti za specifične potrebe stanovništva, naročito onih koji spadaju u kategoriju socijalno isključenih. Upravo stoga je uloga LOD projekta od iznimne važnosti, jer se kroz ovaj projekat postiže veće i jače učešće nevladinog sektora u planiranju i pružanju usluga stanovništvu. S druge strane, svaka podrška mora biti omogućena na transparentan način i u skladu sa jasno definisanim procedurama.

Jedan od ključnih principa projekta je da se unaprijede odnosi između organizacija civilnog društva (OCD) i opština. LOD se brzo pozicionirao kao relevantno polje intervencije kojom se učvršćuje važnost odnosa između civilnog društva i lokalne uprave što uključuje harmonizaciju opštinskog finansiranja

predviđenog za OCD-ove sa planovima lokalnog razvoja i potrebama lokalne zajednice. Ovaj pristup omogućio je OCD-ovima da budu prepoznati kao pružaoci usluga jedinicama lokalne samouprave (JLS), pokazujući istovremeno načine na koje JLS-ovi mogu povjeriti neke od svojih dužnosti civilnom društvu. LOD I i LOD II rezultirali su implementacijom 156 projekata pružajuću usluge za preko 37,000 ljudi u 29 JLS-ova u BiH.

Do sada su sprovedene dvije projektne faze LOD I i LOD II. Prva faza počela je 01. januara 2009. godine i trajala je do 30. septembra 2010. godine, dok je druga faza implementirana u periodu oktobar 2010 – maj 2012. godine. Treća faza LOD III započela je u junu 2012. i planirana je da traje do marta 2014. godine.

SPROVOĐENJE LOD PROJEKTA

Okvir rada svih agencija Ujedinjenih nacija u svijetu definiran je Milenijumskim razvojnim ciljevima, među kojima je i cilj prepolovljavanja broja ljudi koji u cijelom svijetu žive u ekstremnom siromaštvu do 2015. godine. Djelujući u skladu s ovim ciljem UNDP–ov Sektor za regionalni i ruralni razvoj (eng. RRD Sector) u BiH sprovodi niz programa kroz koje se pruža pomoć domaćim vlastima i partnerima, prvenstveno u cilju poboljšavanja kvalitete strateškog planiranja, a potom i uspješnog sprovođenja strateških ciljeva u ekonomski ugroženim, uglavnom ruralnim područjima koja čine najveći dio teritorije ove zemlje. Kroz navedene programe UNDP također podržava ispunjavanje zahtjeva koje BiH mora ispuniti u cilju daljnjeg napredovanja u procesu evropskih integracija.

Programi UNDP–ovog RRD Sektora mogu se razvrstati u dvije kategorije. U okviru prve kategorije sprovode se aktivnosti kojima se direktno stvaraju radna mjesta ili stalni izvori prihoda kroz obnovu infrastrukture, nabavku opreme, obuku, planiranje, uvezivanje malih proizvođača sa malim i srednjim preduzećima te pružanje tehničke pomoći laboratorijama i drugim institucijama bitnim za podršku realnom sektoru, s naglaskom na ruralni razvoj. U drugoj kategoriji nalaze se programi koji pružaju podršku opštinskim vlastima kao nivou vlasti u direktnom kontaktu sa populacijom, kako bi što pravilnije u svojim planovima uključile stvarne potrebe stanovništva. S tim u vezi posebno se insistira na integrisanom pristupu planiranja, kao i na što boljoj horizontalnoj razvojnoj i fiskalnoj koordinaciji između jedinica lokalne samouprave (JLS), ali i vertikalnoj između opština i viših nivoa vlasti.

Upravo u ovaj sektor svrstan je i **Projekat jačanja lokalne demokratije/demokracije** (eng. LOD), čije je djelovanje povećano kroz



sinergiju sa drugim projektima kao što su Projekt integrisanog lokalnog razvoja (eng. ILDP) i Sistem obuke za jedinice lokalne samouprave (eng. MTS) u okviru RRD sektora. Ono što čini LOD projekat jedinstvenom

intervencijom je rad sa lokalnom upravom na jačanju sektora civilnog društva. Naime, pomažući opštinama da stvore simbiozu sa nevladinim organizacijama LOD projekat, zajedno sa ostalim projektima UNDP Sektora za regionalni i ruralni razvoj i uz podršku Evropske Unije u BiH, nastoji stvoriti temelje za dugoročnu održivost integrisanog strateškog planiranja u zemlji.

Sveukupan cilj LOD-a je doprinos demokratskoj stabilizaciji, pomirenju i daljem razvoju Bosne i Hercegovine kroz podršku izabranim JLS–ovima u uspostavljanju naprednijih odnosa između njih i civilnog društva i fasilitiranju finansijskih mehanizama za poboljšano pružanje usluga. Također možemo potcrtat tri osnovna podcilja:

- 1) **fasilitiranje stalnog partnerstva** između OCD i lokalne samouprave kroz izgradnju svijesti o uzajamnoj koristi saradnje, podsticanju održivog dijaloga i jačanja kapaciteta neophodnih za interakciju.
- 2) **generisanje jedinstvenih i transparentnih mehanizama** za raspodjelu opštinskih fondova predviđenih za projekte OCD–a u skladu sa lokalnim potrebama i identifikovanim prioritetima. Većina LOD III resursa će biti usmjerena ka osiguravanju da se sa opštinskim sredstvima namjenjenim za OCD aktivnosti upravlja transparentno i konzistentno te da se na transparentan način raspodjeljuju i implementiraju.
- 3) **podstaci OCD** da specijalizuju/profesionalizuju svoje aktivnosti, okrenu se rješavanju lokalnih potreba te postanu manje ovisni o trenutnim prioritetima donatora.

Sufinansiranje je obavezno za sve partnerske opštine uz njihovo učešće od najmanje 10% ukupnog iznosa sredstava. Postotak može biti veći u zavisnosti od spremnosti JLS–a da ostvari veći broj bodova i učestvuje u LOD–u III. Dakle, visina postotka koristi se i kao alat za procjenu spremnosti opština da učestvuju u LOD III projektu, preuzimajući i finansijsku odgovornost.

U početnoj fazi sprovedbe LOD III projekta počele su promotivne aktivnosti prema svim JLS–ovima u BiH. Kao rezultat UNDP–ove strateške orijentacije ka lokalnoj upravi i lokalnom razvoju, promotivne aktivnosti su koordinirane i kombinovane sa ILDP projektom koji je započeo svoju drugu fazu u proljeće 2012. godine. Projektni tim iskoristio je resurse iz LOD I i LOD II partnerskih JLS–ova i OCD–ova za promociju projekta. Za najavu LOD III projektne faze korišten je postojeći NVO web portal www.ngo.ba, kojim upravlja UNDP. Takođe sve važnije projektne aktivnosti promovisane su kroz zvaničnu UNDP web stranicu (www.undp.ba). Promocija

projekta realizovala se preko oglasa u tri bh. dnevna lista i na web stranicama, obavijestima putem e–maila ili faksom, te direktnom promocijom kroz Otvorene dane u JLS–ovima kako bi se potencijalnim aplikantima približio proces javnog poziva. Oba entitetska saveza opština i gradova pružili su punu podršku promociji projekta kroz svoje ka-



nale. LOD III projekat primio je 37 aplikacija u prvoj fazi iz 29 JLS–ova, odnosno 42 aplikacije u drugoj fazi, što predstavlja izuzetno dobar odziv naročito imajući u vidu činjenicu da partnerski JLS–ovi iz prethodnih faza nisu mogli aplicirati na ovaj javni poziv.

Nakon zatvaranja javnog poziva pristupilo se procjeni aplikacija prema konkurentskom principu. U prvom krugu analize su izdvojeni JLS–ovi koji su zadovoljili osnovne kriterije, tako da je njih 18 prošlo u drugi krug procjene. U drugom krugu evaluacije, LOD III projekat je uradio terenske posjete svim JLS–ovima prilikom čega se provjeravala dodatna dokumentacija kako bi se verifikovale informacije iz aplikacija. Početkom augusta 2012. godine projektni odbor jednoglasno je odlučio o finalnoj listi 11 JLS–ova koje će učestvovati u LOD III projektu. To su **Bosanska Krupa, Čapljina, Kozarska Dubica, Livno, Ljubinje, Lukavac, Novi Grad, Srbac, Stari Grad Sarajevo, Teslić i Žepče.**

Uvođenje principa rodne jednakosti je važan pristup u implementaciji projekta naročito ohrabrivanje žena da učestvuju u svim aktivnostima i ciljevima LOD III projekta. Svih 11 izabranih LOD III partnerskih opština imaju uspostavljene komisije za rodnu jednakost.



INKLUZIJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA

U sklopu LOD II faze u periodu august 2011. – mart 2012. godine sprovedena su dva uspješna projekta namijenjena djeci sa posebnim potrebama i njihovim porodicama. Oba projekta predstavljaju nadogradnju sistema brige o djeci i omladini sa posebnim potrebama u ovim opštinama.

“Projekat Zajedno možemo više kao nadogradnja već postojećem projektu Rastimo zajedno, otklonimo barijere, poštujuemo dječija prava je, osim direktne podrške našim članovima i njihovim porodicama, kroz svoje aktivnosti i javne događaje promovisao mogućnosti i talente djece sa posebnim potrebama kao ravnopravne članove zajednice. Ujedno se promovisala i inkluzivnost djece sa posebnim potrebama: da mogu živjeti zajedno sa drugom djecom, obrazovati se i zadovoljiti veći dio svojih potreba uz podršku svih subjekata zajednice. Na ovaj način smo proširili dosadašnju saradnju sa lokalnom zajednicom, razvili nove smjernice kontinuirane saradnje i u narednom periodu, kako bi se prava naših korisnika u potpunosti poštovala”, kaže Mijat Šarović iz Udruženje



roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama Sunce nam je zajedničko iz Trebinja. Sistem brige o djeci sa posebnim potrebama u ovoj opštini obogaćen je sadržajima i novim uslugama poput muzičkog koncerta na kojem su nastupala djeca sa posebnim potrebama obuhvaćena programom muzikoterapije, predstave “Dva nevena” i prired-

be u kojoj su učestvovala djeca iz inkluzivnih grupa, što je pokazalo da djeca sa posebnim potrebama trebaju i moraju biti uključena u sistem predškolskog obrazovanja. Istovremeno je lokalni vrtić u saradnji sa Opštinom Trebinje kao pripravnika angažovao defektologa logopeda koji je zajedno sa logopedom iz udruženja radio u inkluzivnim grupama u vrtiću. Obezbjedena je i održivost poslijepodnevnog rada sa djecom u Centru za djecu i omladinu sa posebnim potrebama, te dnevnog boravka za djecu sa teškim smetnjama kao sastavni dio sistema rada Centra. Ovim projektima udruženje je prepoznato kao bitan i nezaobilazan partner u procesu donošenja odluka na nivou lokalne zajednice koje se tiču djece sa posebnim potrebama. “To znači da se odluke donose u saradnji između institucija lokalne zajednice (opština, centar za socijalni rad, zdravstvene i obrazovne ustanove) i organizacija civilnog društva koje okupljaju korisničke grupe”, kažu iz ovog udruženja, te zaključuju da su sve projektne aktivnosti i rezultati pored afirmacije samog projekta, promovisali i donatore, lokalnu zajednicu i direktne korisnike, u ovom slučaju djecu sa posebnim potrebama.

NAŠE MJESTO U SREBRENIKU

Udruga/Udruženje građana penzionera – civilnih invalida I i II kategorije Općine Srebrenik također se uhvatila u koštac sa problemom društvene isključenosti osoba sa invaliditetom, naročito djece koja pripadaju ovoj kategoriji stanovništva. Ova zajednica je bila osuđena na vrlo ograničen krug ljudi sa kojima je uspostavljala kontakt a koju su uglavnom činile osobe iz njihove uže i šire porodice. Stoga su članovi ovog udruženja

u skromnim prostorijama uspostavili dnevni centar kako bi omogućili djeci druženje kroz igru i međusobno upoznavanje. Iako neugledan, malen i pun improvizacija ovaj prostor je postao centralna tačka svakodnevnog okupljanja i druženja mnogobrojne djece vraćajući im osmijeh na lice. Ubrzo



su, kako to kaže Enes Džanić, predsjednik Udruženja, inače i sam osoba sa invaliditetom, “nošeni uspjehom prvih aktivnosti” odlučili da pred sebe stave još veći i zahtjevniji cilj – izgradnju centra/dnevnog boravka za djecu s posebnim potrebama, tačnije njihov 55 na području općine Srebrenik. “Ideja projekta je izgradnja namjenskog objekta većih kapaciteta i primjereniji dnevnom boravku djece koji će imati daleko više sadržaja od malog improvizovanog prostora koji je i sam postigao mnogo za ovu populaciju. Uz pomoć vrijednih aktivista Udruženja i ostalih entuzijasta uspjeli smo da simbolično otvorimo ovaj centar koji nosi naziv ‘Naše mjesto’ jer je sagrađeno za i zbog ove divne djece”, kaže Enes Džanić.

ISKUSTVO OCA DIJETETA SA POSEBNIM POTREBAMA

“Možda moj Vladan ne poznaje okolinu, ali okolina zna za njega”

Do prijevremenog rođenja mog starijeg sina Vladana riječi kao što su defektologija, socijalna zaštita, individualni tretman, ocjena sposobnosti..., imale su samo leksičko značenje, tudice koje mi nisu ništa značile. Njegov život u prve tri, četiri godine sastojao se od stanja “dijete sa riziko–faktorom” do stanja “dijete sa teškim psihofizičkim smetnjama (gubitak vida, mentalna retardacija i epilepsija) koje će cijeli život biti upućeno na drugu osobu”. Šta smo sve moja supruga i ja u ovome periodu preturili kroz život, teško je opisati riječima, ali smo bili svjesni činjenice da život našeg sina zavisi isključivo i samo

od nas. Lično nikada nisam imao dozu stida što imam takvo dijete. Vladan ne zna šta znači riječ integracija ili inkluzija niti može da ih izgovori, ali je on integrisan i uključen u život zajednice. Pristup koji je baziran na integrisanošću i životu osoba sa posebnim u porodici, a protiv života u ustanovama segregacionog tipa bio je motiv i ideja vodilja da zajedno sa drugim roditeljima i uz podršku profesionalaca, gradimo sistem zasnovan na razvijanju kapaciteta za kvalitetnu brigu o našoj djeci na nivou lokalne zajednice. Takav koncept podrazumijeva inkluziju u život koja počinje identifikacijom najmanjih problema

kod djece u najranijem uzrastu, nastavlja se kroz predškolske i školske ustanove, do zaposlenja za one za koje je to moguće. Za djecu kao što je moj Vladan kroz igraonice i dnevne centre uz maksimalnu podršku porodici. Život osobe sa invaliditetom na prostoru gdje živimo daleko je od idealnog, ali moja borba za srećnije djetinjstvo mog sina je stalna i u njoj zajedno sa Vladanom učestvujemo ja, moja supruga i moj mladi sin – i na kraju konstatujem: mi smo srećna porodica.



Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost projekta Jačanje lokalne demokratije/demokracije III – LOD III i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

BORBA PROTIV VRŠNJAČKOG NASILJA

Maskirani momci sa fantomkama i majicama na kojima piše „Osmi si razred... Da li si za?“ izvršili su upad u četiri sarajevske osnovne škole i lijepili plakate sa istim pitanjem kao na majicama. Nastavnici i učenici su bili zbunjeni, iznenađeni, a rijetki su znali odgovor na pitanje: kako i zašto su maskirani momci slobodno ušli u škole?! Naime, ove gerila akcije sprovela je Asocijacija XY



u sklopu projekta Prevencija vršnjačkog nasilja i promocija zdravih stilova života mladih u osnovnim školama. „U nekim školama su ušli na časove osmašima i privukli toliko pažnje da su bili preplavljeni pitanjima i zbunjenim, a nerijetko i oduševljenim pogledima učenika. Cilj akcija je bio privući pažnju, zagolicati maštu osmaša ali i ostaviti ih zbunjene kako bi imali dovoljno vremena da razmisle o postavljenom pitanju. Da li si za

prevenciju vršnjačkog nasilja? – bio je nastavak pitanja“, objašnjava Ismir Hadžić iz Asocijacije XY.

Realizacija projektnih aktivnosti je po odobrenju Ministarstva obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo otpočela početkom prošle školske godine u osnovnim školama „Hasan Kaimija“, „Šejh Muhamed ef. Hadžijamaković“, „Dobroševići“ i „Grbavica I“. Ubrzo su obavljani pripremni dogovori sa direktorima i pedagogima pomenutih škola, potpisani ugovori o saradnji, osmišljen dizajn postera i naljepnica, nabavljene kape, majice i isprintani poster, nakon čega je uslijedila gerila akcija sa ciljem regrutacije učenika za trening „vršnjačke edukacije“ kao efikasnog modela prenosa znanja među učenicima – vršnjacima.

“Ova aktivnost ali i čitav projekat su mali, ali vrlo bitan korak u smanjivanju rastućeg vršnjačkog nasilja čiji smo svjedoci u našim lokalnim zajednicama na svakodnevnoj osnovi.”

U istom periodu održane su informativne sesije sa pedagogima, nastavnim osobljem i roditeljima učenika na kojima je osoblje Asocijacije XY predstavilo projekat i način njegove implementacije, te se razgovaralo o problemu vršnjačkog nasilja. Uslijedili su

treninzi za učenike edukatore u sve četiri osnovne škole na kojima su predstavljena četiri modula vršnjačke edukacije: „Nasilje“, „Bullying“, „Moj prijatelj nosi nož“ i „Šta da radim kad sam ljut/ljuta“. Čak 64 učenika su prošla ove treninge, te su multiplicirali svoja znanja na 320 djece korisnika projekta. Prezentacije su izvođene za sve osme razrede na kojima su bili prisutni treneri Asocijacije XY koji su pružali podršku novoobučeni edukatorima.

U međuvremenu je radna grupa koju su sačinjavali različiti profili sudionika – pedagozi, psiholozi, predstavnici lokalne zajednice, roditelji, organizacije i jedna mlada osoba – završili rad na brošuri o prevenciji nasilja „Čovječe ne ljuti se“. Namjenjena prioritetno učenicima partnerskih osnovnih škola ova brošura je izdata u 3.000 primjeraka i distribuirana u februaru 2012. Kao završna aktivnost organiziran je i okrugli sto na temu „Multisektorski pristup u prevenciji nasilja“ na kojem su učestvovali direktori i pedagozi partnerskih škola, učenici i njihovi roditelji te predstavnici gradske uprave Grada Sarajeva, predstavnici dvije gradske opštine i mladi volonteri Asocijacije XY. Na web stranici ovog udruženje formirana je sekcija pod nazivom „Adolescenti“ na kojoj se mogu vidjeti informacije o projektu, članci o sprovedenim aktivnostima i slike sa događaja.

radionica vidljiv je i kroz 35 prodanih predmeta izrađenih u tim aktivnostima. Održano je stručno predavanje na temu borba protiv ovisnosti za predstavnike lokalnih institucija (policija, centar za socijalni rad, bolnica, itd.) te predstavljeni dobri modeli saradnje, čime je napravljen prvi korak u institucionalizaciji dobrih praksi borbe protiv ovisnosti.

I mladi su se uključili u ovaj projekat. Tako je formirano šest sekcija za mlade sa 50 članova koji su u adaptiranom prostoru za različite sadržaje za mlade, aktivno učestvovali u osmišljavanju različitih vidova suzbijanja narkomanije. Istovremeno je u OŠ Velagici realizovana Sedmica borbe protiv ovisnosti sa pratećim sadržajima – sportske aktivnosti, okrugli stolovi, radionice crtanja, otvorena vrata... u kojima su učestvovali djeca, roditelji i nastavnici. U konačnici korisnici ovog projekta bili su 992 djece, 298 muškaraca i 127 žena, dok je kroz treninge educirano 55 djece, 69 žena i 78 muškaraca.

EKONOMSKO OSNAŽIVANJE ŽENA

UG Centar za majke Plamen iz Zavidovića je sproveo projekat Ekonomsko osnaživanje marginalizovanih grupa žena. Sa ciljem razvoja ekonomske nezavisnosti i socijalne uključenosti nezaposlenih žena, žena žrtava nasilja, samohranih majki te Romkinja sa područja ove općine, organizirane su obuke i programi ličnog i društvenog osnaživanja. Ovo je podrazumijevalo sprovođenje kurseva za krojački i frizerski zanat, treninge za pisanje životopisa, prapratnih pisama i pisama motivacije, kao i obuka rada na računaru. Korisnicama je pružena i podrška u materijalu kako bi im se pomoglo prilikom pokretanja vlastitih projekata za samozapošljavanje bez ulaganja inicijalnih sredstava.

“Promocija žena u lokalnoj zajednici omogućena je kroz organizovanje izložbe njihovih radova. Sve ovo rezultiralo je povećanom konkurentnosti žena pripadnica ciljane grupe na tržištu rada, te osposobljavanju žena za pokretanje projekata samozapošljavanja. Istovremeno, pripadnice ciljane grupe su pohađale radionice na kojima se radilo na razvoju njihovih ličnih i društvenih vještina, te podizanju samopoštovanja i samopouzdanja sa psiholozijske iz partnerske organizacije Sigurno mjesto“, kaže Senada Džankić iz Centra Plamen. Broj direktnih korisnica je bio 42, što je za 50% više od planiranog broja, što govori o relevantnosti ovog projekta i potrebi za sličnim inicijativama u općini Zavidovići. Grupa od 30 žena je po završetku projekta stekla preduvjete da se samostalno bavi nekim od poslova za koje se obučila, ali će veliki značaj imati i razmjena iskustava kao i druženja u toku osam mjeseci realizacije projekta.

Po završetku projekta organizirana je prezentacija radova i slobodna prodaja odjevnih predmeta nastalih u toku krojačke obuke.



PONOSNO PRIVREUJEM

“Završila sam osnovnu školu i nisam se dalje školovala jer sam brinula o kući i pomagala roditeljima oko poljoprivrednih poslova. Ubrzo sam se udala i rodila dvoje djece. Tako se nastavio moj život – brinući se o porodici i kućanskim poslovima. Bila sam jako nezadovoljna jer sam smatrala da mogu nešto naučiti i privrediti u porodici, a nikako nisam pronalazila mogućnosti. Svakodnevna zatvorenost činila me nervoznom i nezadovoljnom. Moj muž je povremeno radio u prvatnim firmama i tako smo preživljavali“, ovako započinje svoju priču Jasmina Delić (37). Slučajno je, kako kaže, čula da se u Centru za majke Plamen organizuje kurs za krojenje i šivanje. Jasmina se odmah prijavila i sa velikim entuzijazmom pohađala kurs. “Svakim danom sam se vraćala kući sve raspoloženija i sigurnija u sebe. Čak sam nosila kući materijale da bih naučila bolje krojiti, heftati i podvrtati. Bila sam željna znanja i dokazivanja. Naša prva modna revija je

bila prelijepa jer je svaka od nas bila model svojim kreacijama. Ja sam sašila prelijepu tuniku i sa ponosom je pronijela na reviji. Moje kolegice su se takode ponosno šepurile i svojim stavom pokazivale da je to njihovih ruku djelo i da time ima posebnu vrijednost. Pored toga što sam mnogo učila stekla sam nova prijateljstva i jedva sam čekala da dođe vrijeme kursa da bih ponovo vidjela žene sa kojima sam dijelila svakodnevnicu i probleme. Kada smo završili kurs dobili smo certifikate za uspješno završenu obuku i nastavila sam nuditi komšinicama da im nešto podkratim ili sašijem. Tako sam počela da zarađujem svoj prvi novac. Muž je u međuvremenu ostao bez posla pa je bilo još teže. Čim se otvorilo radno mjesto šivanja u lokalnoj fabrici, vidjela sam svoju šansu i ponosno se prijavila sa certifikatom u ruci. Danas sam zaposlena žena koja doprinosi svojoj porodici, koja se druži sa drugim ženama i sretna je sa svojom djecom“, podijelila je sa nama svoje iskustvo Jasmina Delić.

BUDI COOL, ALI BEZ DROGA

Prije rata živahno mjesto sa razvijenom privredom, Ključ je danas lijep gradić pored rijeke Sane iz kojeg mladi ljudi bježe, kažu iz Udruženja žena Ključki biseri koje je



pokrenulo i sprovelo projekat Budi cool, ali bez droga namjenjen mladim ljudima Ključa. Glavni ciljevi bili su promocija zdravog načina

života i doprinos borbi suzbijanja ovisnosti o drogama i drugim toksičnim supstancama, što predstavlja osjetljivu temu u društvenom životu ovog grada. “Zatvaranje očiju pred ovisnošću je najgori oblik saučesništva, jer ovaj problem je moguće suzbiti samo sistemskom praksom koja počinje od porodice, škole i društva u cjelini“, kaže Hadžija Bajrić iz Ključkih bisera.

Javna kampanja koja je uključivala panoe u centru grada, informativne letke, tv i radio emisje, organizovanje kulturnih manifestacija kao što su predstave, nastupe folklornog društva i kros kroz grad u ime zdravog načina života nije mogla proći nezapaženo. Terapijski rad sa ovisnicima organizovan je renoviranim prostorijama kulturnog centra u saradnji sa Centrom za socijalni rad koji se uključio u obezbjeđivanje zdravstvene zaštite ovisnika. Angažovano je stručno osoblje i garantovana privatnost što je rezultiralo time da su se na terapiju javljali klijenti koji su se po prvi put obratili da traže stručnu pomoć. Rezultat terapijskih i okupacionih

“BUĐENJE“ ŽENA U RURALNIM KRAJEVIMA

Činjenica je da je izuzetno mali broj žena u ruralnim zajednicama aktivan u smislu ostvarivanja svojih građanskih prava – ne kandiduju se za izbor u savjet mjesne zajednice, manje izlaze na glasanje, rijetko pokreću vlastite biznise niti profesionaliziraju postojeće zani-



manje. Vođene ovim stanjem, članice Udruženja žene Derventa sprovele su projekat Društveno i ekonomsko osnaživanje žena na selu. “Ovakav projekat podrazumijeva pristup korisnicima/korisnicama kroz mje-

sne zajednice u tradicionalnim sredinama što može implementirati samo lokalna organizacija koja već ima uspostavljen kredibilitet u regiji i kojoj se vjeruje“, kaže Nada Dodig iz Udruženja žena Derventa. Ukupno 80 žena u pet ruralnih mjesnih zajednica derventske opštine (Miškovci, Trstenci, Kalenderovci, Oslinja i Bosanski Lužani) je učestvovalo na dvije vrste seminara: jednostretni (na temu društveno osnaživanje) i trodnevni (sticanje znanja i vještina za izradu poslovnog plana za pokretanje vlastitog biznisa). Program edukativnih radionica osmišljen je kao osnovni trening koji će osvijestiti žene o mogućnostima aktivnijeg života i hvatanja u koštac sa predrasudama kao što su „ženi je mjesto u kući, kraj šporeta“ i slično. Edukacijom osnažene žene za društveno i javno angažovanje motivisane su da formiraju četiri sekcije žena na selu čemu su pristupile s puno volje i entuzijazma. Manifestacija „Korak po korak do znanja“ omogućila je ženama sa sela da izložbom

rukotvorina i poljoprivrednih proizvoda predstavljaju svoje selo građanima derventske opštine. Žene iz različitih mjesnih zajednica su imale priliku da se međusobno upoznaju, razmijene iskustva, druže i obilježe 15. oktobar, Svjetski dan žena na selu. Među učesnicama bile su i žene iz povratničkih mjesnih zajednica, a samo druženje proteklo je u dobrom raspoloženju i međusobnom uvažavanju. Organizovanjem regionalnog sastanka pod nazivom „Implementacija akcionog plana o unapređenju položaja žena u ruralnim sredinama RS“ omogućen je susret žena iz seoskih mjesnih zajednica regije Doboj (Doboj, Modriča, Bosanski Brod i Derventa). Sa ovim planom žene su upoznate od strane predstavnice Gender centra Vlade RS o iskustvima centra u njegovoj implementaciji. Predstavnik regionalne agencije Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva RS upoznao je prisutne o programima podrške ženskom preduzetništvu koji im stoje na raspolaganju.

INTERNET GENERACIJA ŽELI ČIST OKOLIŠ

Pored toga što su obrazovne ustanove, škole imaju svoju ulogu u vaspitanju i oplemenjivanju djece s ciljem podizanja zdravih naraštaja koji brinu o sebi i svojoj okolini. Obrasci ponašanja naučeni u djetinjstvu su najčešće trajni. Ovo su bill neki od razloga da se idejni tvorcii projekta Eko znanjem za zelenije škole iz Centra za lokalni i regionalni razvoj Celor iz Dervente opredijele za intervenciju u školama i rad sa đacima na očuvanju i zaštiti životne sredine. Kako podići svijest i ličnu odgovornost za brigu o životnoj sredini, te podstaći škole, mjesne zajednice, komunalna preduzeća, udruženja građana i nadležne opštinske organe na saradnju, bio je glavni izazov ovog projekta.

S ciljem razvijanja ekološke svijesti, njegovanja i očuvanja čistijeg i zelenijeg ambijenta u osnovnim školama i zajednici uopšte,



aktivisti Celora su motivisali učenike VIII i IX razreda osnovnih škola da se uključe u projektne aktivnosti, a oni su im uzvratili velikim entuzijazmom i interesom. Nakon što su organizovana edukativna predavanja, uspostavljani su takozvani Zeleni timovi u osnovnim školama u Osinj, Kalenderovcima, Velikoj Sočanici i Agićima sa ukupno 80 učenika članova. "Članstvo u Zelenom timu je bila čast ali i kul stvar, način da se kaže 'Stalo mi je!' i želim bolju školu, bolje selo, grad, državu, pa i planetu. Učenici su kroz različite oblike omladinskog aktivizma postali menadžeri zaštite životne sredine u školi, kod kuće i u zajednici. Na sastancima Zelenih timova, daci su ravnopravno sa nastavnicima osmislili novi izgled školskih dvorišta, razvijajući na taj način kreativnost i svijest o društvenom angažmanu. Internet generacija gaji veću senzitivnost prema pitanjima od

društvenog značaja", smatra Čedomir Čorić iz Celora.

Kolektivni duh pokazali su i zavrtnjem rukava tokom zajedničkih ekoloških akcija uređenja školskih dvorišta. Na takmičenje za izbor najboljih fotografija i literarnih radova na temu zaštite životne sredine prijavljen je veliki broj zanimljivih radova a najbolji su nagrađeni robnim nagradama. Ideja je bila podstaći mlade autore na aktivan pristup zaštiti životne sredine.

Iza ovog projekta stoje javne debate, izrada četiri akciona plana iz oblasti zaštite životne sredine, akcije uređenja, uljepšavanja i ozelenjavanja školskih dvorišta za koje je nabavljen i sadni materijal (sadnice, sezonsko cvijeće, ukrasni žbunovi, travna smjesa, lavanda) i kompleti poljoprivrednih alata za svaku školu obuhvaćenu projektom. Škole su podstaknute da aktivno i strateški promišljaju svoj uticaj na prirodu i daju doprinos u njenom očuvanju kroz usvajanje i realizaciju godišnjih ekoloških akcionih planova. Istovremeno je porasla svijest o značaju zaštite životne sredine i potencijalnim opasnostima od zagađenja, te je već sada vidljiva promjena u ponašanju javnosti kada je u pitanju ozelenjavanje i zaštita životne sredine. Organizacija je ostvarila odličnu saradnju sa školama i lokalnim institucijama te kroz niz promotivnih akcija i podršku medija animirala i širu javnost o načinima prevazilaženja nekih od ekoloških problema.

PJEŠČANE PIRAMIDE ZA IZLETNIKE

"Meštrevac ponovo sija zahvaljujući aktivizmu građana Foče, koji su radili na čišćenju i uređenju ovoga nekada veoma popularnog okupljališta planinara i svih zaljubljenika u prirodne vrijednosti. Prema vjerovanju mještana, Pješćane piramide stare su preko 200 godina i predstavljaju pravo remek djelo prirode", s ponosom ističe Zoran Stanojević iz Planinarskog društva Zelengora iz Foče koje je u okviru LOD II projekta realizovalo aktivnosti Unapređenja destinacije Pješćanih piramida. Poboljšanje kvaliteta izletničkih sadržaja na području opštine Foča, okončani radovi na planinarskom domu na Meštrevcu koji sada ponovo služi svojoj namjeni, organizovane brojne akcije planinara usmjerene ka razvoju i omasovljenju planinarskog sporta, razvoju turizma i zaštiti životne sre-



dine. Jedna od tih akcija bio je pohod ljubitelja prirode i čistog zraka na jezera Zelengore. Devet prelijepih jezera obišlo je više od 500 planinara iz BiH i susjednih zemalja. Prilikom ove i posjete planinskom vrhu Ljubišnje, čija jedinstvena flora i fauna oduzimaju dah, održane su dvije edukativne radionice o značaju zaštite prirodnih vrijednosti ovoga područja.

Konkretni aktivnosti na projektu rezultirale su, u prvom redu, zaštitom i uređenjem životne sredine, jačanjem volonterizma putem akcija čišćenja, postavljanjem drvenih korpi za otpatke i drvenih klupi za odmor, izgradnjom drvene zaštitne ograde, organizovanjem obuke za planinske vodiče, promovisanjem prirodnih ljepota putem printanog materijala, odnosno štampanjem 4.250 primjeraka turističke brošure koja je od značaja za cijelu zajednicu i letaka koji su distribuisani u osnovnim i srednjim školama, te na Medicinskom i Bogoslovskom fakultetu i, kao krajnji rezultat – povećanjem broja posjetilaca. Naime, članovi Zelengore su akcijama čišćenja i uređenja površine cca 400 m² Pješćanih piramida uspjeli da promovišu ovu lokaciju kao izuzetno kvalitetnu i primamljivu turističku destinaciju ne samo na području opštine Foča, već i šire.



REKLI SU O LOD-u:

SMILJAN VIDIĆ, načelnik Općine Čapljina

"Transparentno trošenje sredstava iz općinskog proračuna jedna je od glavnih odlika funkcioniranja naše općine, a kako je to i jedan od glavnih ciljeva u projektu LOD III, ulaskom u ovaj projekt možemo se izdici za razinu više u funkcioniranju i suradnji Općine Čapljina i nevladinog sektora. Sudjelovanjem u javnom pozivu želimo dati doprinos da se NVO-i više uključe u rad civilnog društva, zatim jačanju transparentnosti i demokracije kod financiranja NVO-a, kao i jačanju projektnog pristupa u cilju unapređenja međusobnog partnerstva. Radi se o projektima koji su korisni za lokalnu zajednicu, a koji će se sa 20% od odobrenih sredstava sufinancirati od Općine Čapljina. Transparentan i konkurentski proces pružit će bolju uslugu i postići konkretan rezultat kod lokalnog sta-



novništva. Oblasti koje će biti sastavni dio Javnog poziva za Općinu Čapljina su poljoprivredna proizvodnja, socijalna uključenost osoba sa poteškoćama u razvoju, inkluzija i inkluzivno obrazovanje, društveno uključivanje mladih, ekološki projekti i ravnopravnost spolova."

MILAN MILIČEVIĆ, načelnik Opštine Teslić

"Opština Teslić očekuje da će se realizacijom projekta LOD III unaprijediti kapaciteti nevladinih organizacija opštine kako bi one mogle da učestvuju na konkursima za donatorska sredstva kod međunarodnih organizacija i da budu ravnopravan parnter Opštini Teslić

u zajedničkim projektima. Takođe, očekujemo da će se uspostaviti jasni kriterijumi za dodjelu sredstava koja su namijenjena organizacijama civilnog društva sa čime je opšti-



na Teslić već i započela, odnosno da se sredstva u budućem periodu mogu dodjeljivati po projektnom principu – kvalitetu projekta NVO-a. Nadamo se da će se značajan broj NVO-a javiti na ovaj poziv, ponuditi dobre ideje i uspješno implementirati predložene projekte. Inače, mi smo izuzetno zadovoljni dosadašnjom saradnjom sa UNDP-ijem koja se ostvarivala kroz različite projekte kao što su projekti energetske efikasnosti, izrada LEAP-a i slično."

IBRAHIM HADŽIBAJRIĆ, načelnik Općine Stari grad Sarajevo

"Općina Stari Grad Sarajevo ove godine dobila je priliku da učestvuje u projektu LOD III. Naša općina je u ranijem periodu imala dobru saradnju sa organizacijama civilnog društva. Očekujem da ćemo realizacijom LOD III projekta i uz pomoć i punu podršku UNDP-ija, ojačati i unaprijediti saradnju sa organizacijama civilnog društva, ne samo na obostrano zadovoljstvo, nego i u korist



naših građana. U toku su pripreme za objavljivanje Javnog poziva za finansiranje projekata nevladinih organizacija. Vjerujem da će nevladine organizacije prepoznati stvarne probleme na terenu i da će u skladu s tim kandidovati projekte koji će ponuditi i adekvatna rješenja."

NATALIA DIANSKOVA, šefica Sekcije operacija za društveni razvoj, civilno društvo i prekogranične saradnje, Delegacija EU u BiH

"Dobro upravljanje i demokratske strukture su temelj za nastojanja bilo koje zemlje koja želi pristupiti Evropskoj uniji. A demokratizacija ne može uspjeti bez učinkovitih lokalnih vlasti i bez zrelog i artikuliranog civilnog društva. Postoje brojne aktivnosti koje lokalne vlasti ne mogu same sprovesti i gdje je neophodna pomoć nevladinog sektora. S druge strane, organizacije civilnog društva mogu ostvariti zrelost i kredibilitet



demonstrirajući svoj kapacitet ne samo za zagovaranje, već i za provedbu konkretnih projekata za izravnu dobrobit građana. Iz ovog razloga Evropska unija je obezbijedila značajna sredstva u podršci partnerstva između civilnog društva i općina. Naša ambicija je uspostavljanje kritične mase općina koje će usvojiti transparentne i objektivne procedure u radu sa civilnim društvom, te da će dobre prakse primjenjene od strane općina koje učestvuju u ovom projektu postati model kojeg će slijediti i druge općine širom Bosne i Hercegovine."

EUROŽARGON

Znate li...

...da upravljanje vodama predstavlja jedno od prioritarnih pitanja u vezi s okolišem za razne institucionalne nivoe? Zakonodavstvo u vezi s vodama bilo je među prvim pravnim aktima Evropske unije u području okoliša. Politika voda zasniva se na rješenjima za krajnje korisnike, na obradi otpadnih voda kako bi se smanjila količina onečišćenja koja se ispušta u

rijeke i jezera. Budući da se niz zemalja suočava s raznim problemima u upravljanju vodama, naročita pažnja se posvećuje kvaliteti i količini voda, te ekološkim aspektima svih vodenih ekosistema. Sektor voda uključuje značajnu infrastrukturu i investicije, kako bi se osiguralo da se onečišćenje voda smanji na željeni nivo. Održanje sigurne opskrbe pitkom vodom zahtijeva puno investicijskih sredstava, naročito u zemljama u kojima se investicije nisu odvijale decenijama.

Rječnik EU pojmova

"Brussels has decided...":

"Bruxelles je odlučio..."

Pojam "Bruxelles" (Brisel) često se u medijima upotrebljava za sve institucije EU jer je većina smještena u Bruxellesu. Iako je Evropska komisija predlagatelj u zakonodavnom postupku, tek Vijeće Evropske unije (koje je sačinjeno od resornih ministara država članica) te Evropski parlament (kojeg biraju evropski građani na direktnim izborima) raspravljaju, dodaju amandmane te konačno odlučuju hoće li predloženi zakonski tekst biti izglasan.

Absorption (absorptive) capacity:

Sposobnost apsorpcije

Obično označava mogućnost zemlje da primi finansijsku pomoć i učinkovito je iskoristi. Zemlje u razvoju to obično nisu u stanju činiti. Na primjer, zemlja primi novčanu pomoć koja bi svoj djeci trebala omogućiti pohađanje osnovne škole, ali zbog manjka učiteljskog kadra, nedovoljnog broja škola i slabog upravnog aparata, novac se ne može u kratkom roku utrošiti za ostvarenje cilja kojem je namijenjen. Stoga najprije treba obrazovati učitelje, izgraditi školske zgrade i unaprijediti učinkovitost državne administracije. Poduzimanjem takvih mjera unaprijedit će se apsorpcijska mogućnost zemlje.

DOSADAŠNJE ISKUSTVO

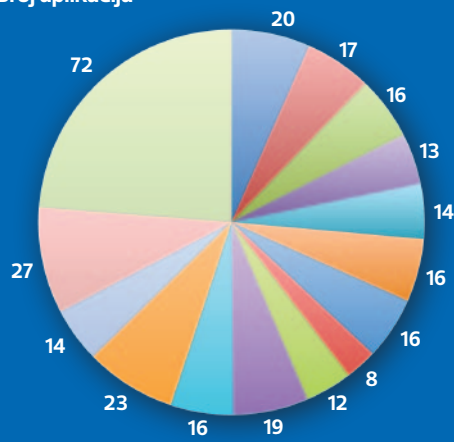
U projektu LOD II je učestvovalo 15 JLS-ova, geografski podjednako raspoređenih po cijeloj BiH: Bijeljina, Derventa, Foča, Grad Sarajevo, Gradiška, Jablanica, Ključ, Ljubuški, Trebinje, Prijedor, Srebrenik, Tešanj, Tuzla, Zavidovići i Zvornik. Ukupan broj odabranih JLS-a u LOD II projektu predstavlja 50% povećanje od izvornog broja partnerskih opština, kako je predviđeno u Projektnom dokumentu (10 partnerskih JLS-ova).

Treća faza, odnosno LOD III za cilj ima ojačati kapacitete pružaoca usluga iz domena pružanja socijalnih usluga, osobito pristupa vođenog potrebama i sprovoditi ciljne intervencije podrške za npr. Rome, izbjeglice i interno raseljene osobe, djecu i mlade, žene, osobe sa invaliditetom, starije ljude, implementirane u saradnji sa organizacijama civilnog društva. U LOD III projektu učestvovat će opštine Bosanska Krupa, Čapljina, Kozarska Dubica, Livno, Ljubinje, Lukavac, Novi Grad, Srbac, Stari Grad Sarajevo, Teslić i Žepče.

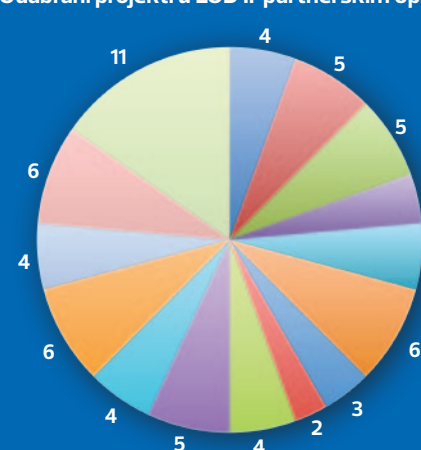
Slika 1, 303 primljenih projektnih prijedloga u sklopu 15 opštinskih Javnih poziva

Slika 2, 72 odobrena OCD projekta i potpisano 72 ugovora o dodjeli mikro-kapitalnih grantova

1. Broj aplikacija



2. Odabrani projekti u LOD II partnerskim opštinama



- Jablanica
- Ključ
- Foča
- Ljubuški
- Trebinje
- Derventa
- Zavidovići
- Srebrenik
- Tešanj
- Gradiška
- Zvornik
- Prijedor
- Bijeljina
- Tuzla
- Grad Sarajevo

